

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ

*Карпенко Наталія Олександрівна,
асистент кафедри педагогіки та психології
Єваторійського інституту соціальних наук
РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)*

Постановка проблеми. Актуальність проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх логопедів полягає у тому, що наявність правильного, чіткого, виразного мовлення є обов'язковою складовою загальнопрофесійної компетентності педагога. Оскільки мовлення логопеда є головним компонентом корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення, то ми вважаємо формування комунікативної компетентності одним із пріоритетних напрямків професійної освіти.

Успішність та ефективність формування компетентностей студентів залежать від форм та методів організації навчально-виховного процесу. Пріоритетними в цьому відношенні стають сучасні педагогічні технології, інноваційні методи навчання, інформаційні комп'ютерні технології, презентації, які забезпечують активні форми діяльності учнів, залучають їх до творчого процесу пізнання, дослідження проблем, формування власної думки та самореалізації [5].

Аналіз досліджень і публікацій. Формування комунікативної компетентності досліджено в працях В. Берези, Ю. Васькова, В.Введенського, А. Гірник, Д. Годлевської, Л. Голуб, М. Заброцького, С.Комісарової, Р. Короткової, Т. Олоховецької, О. Онопрієнко, В.Пелагейченко, В. Полторацької, В. Приходька. Дослідженням використання інноваційних технологій у вищій школі займаються Н.Гушинець, Н. Дзямулич, Н.Заячківська, Л.Ковальчук, Л.Пироженко, О.Пометун, Г.П'ятакова, Л. Ревуцька, Т.Туркот, І. Яцик.

Аналіз праць цих видатних психологів та педагогів свідчить, що важливе місце у підготовці майбутнього педагога займає формування його професійної компетентності, яка передбачає вільне володіння своїм предметом, усвідомлення своєї ролі у навчанні, вихованні та розвивальній роботі з дітьми, досконале володіння своєю мовленнєвою діяльністю, володіння професійно – педагогічними якостями. Крім того, є недостатньо вивченим формування комунікативної компетентності у студентів, оскільки, як засвідчує практика, дуже незначний відсоток молоді приходить до ВНЗ із сформованими комунікативними вміннями.

Метою даної статті є здійснення аналізу наукових джерел з проблеми формування комунікативної компетентності у студентів в процесі вивчення профільних логопедичних дисциплін з використанням інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. Як доводить аналіз наукової літератури, зміст підготовки майбутнього логопеда має бути зорієнтовано на формування знань, умінь, навичок, які забезпечать ефективність у таких напрямках навчально-професійної діяльності: здійсненні ефективної комунікативної взаємодії в умовах професійного середовища (А. Карпов); компетентному розв'язанні професійних завдань (А. Кирсанов); самостійному прийнятті рішень, критичному оцінюванні результатів своєї діяльності, гнучкому внесенні коректив (Н. Ничкало); оволодінні іншою професією, самостійному навчанні та поповненні знань, орієнтованих на особистісний професійний розвиток (О. Грішнова, П. Смоловик).

З метою набуття комунікативної компетентності майбутніми логопедами вивчення фахових дисциплін, зокрема основ дефектології та логопедії, має спрямовуватися на формування в них стійкого інтересу до педагогічної комунікації, на оволодіння професійною термінологією та відповідними прийомами спілкування, комунікативно-професійними вміннями і навичками у розв'язуванні комунікативних задач під час викладання логопедичних дисциплін. Виходячи з цього, на заняттях з основ логопедії необхідно здійснювати:

- 1) розвиток «логопедичного» мовлення студентів, формування мовленнєвих моделей (варіантів стійких словосполучень або виразів), що найчастіше застосовуються в логопедичній практиці;
- 2) вироблення у студентів правильної вимови з чітким темпом та ритмом, оскільки саме мовлення логопеда є прикладом для дітей в процесі корекційно-розвивальної роботи;
- 3) опанування прийомами та засобами, що застосовуються на окремих етапах розв'язування комунікативних задач на певному етапі заняття або під час роботи над окремим завданням;
- 4) моделювання мовленнєвої поведінки логопеда в заданих педагогічних ситуаціях;
- 5) формування умінь відстоювати, обґрунтовувати власну думку, позицію; вставати на бік співрозмовника й приймати його доводи; уміння слухати; емоційно забарвлювати власне мовлення.

У цьому плані використання інноваційних педагогічних технологій відіграє велику роль. В університеті використовується багато методів та підходів, серед яких варто назвати:

Перетворення лекцій на інтерактивні, а саме: впровадження коротких запитально-відповідних співбесід зі студентами протягом лекції; проведення коротких підготовлених самостійно або під керівництвом викладача презентацій студентів у ході лекції, які б розкривали одне з питань, поставлених у ній; проведення коротких тестів на 5-10 хвилин, що демонструвало б розуміння студентами викладеного матеріалу, тощо.

- Перетворення практичних занять/семинарів у так звані „майстерні”, тобто такі види занять, де студенти в ході обговорень, дискусій вирішують значущі проблеми спеціальності на основі власних самостійних напрацювань, а не просто „опитуються” за матеріалом, начитаним у лекціях.

- Широке впровадження у практичні/семинарські заняття презентацій, самостійно підготовлених студентами за завданнями викладача.

- Широке впровадження рольових та ділових ігор.

- Широке впровадження кейсів (кейс-стаді).

- Включення до навчального процесу як обов'язкової складової виконання студентами індивідуальних та групових короткострокових довгострокових (протяжністю до одного семестру) навчальних проектів, які відображають практику роботи за фахом.

- Проведення майстер-класів представниками виробництва на практичних/семинарських заняттях.

- Широке використання мультимедійних засобів у процесі читання лекцій та проведення практичних/семинарських занять, електронних та різних видів опорних конспектів лекцій, надання студентам навчальної інформації на електронних носіях, Інтернет-пошук як студентами, так і викладачами для цілей навчального процесу тощо [4].

- Робота в парах, в групах змінного складу дозволяє вирішити і завдання виховання: бажання і вміння співпрацювати в групах з одногрупниками. Головне в роботі – студенти вільно говорять, сперечаються, відстоюють

свою точку зору, шукають шляхи вирішення проблеми, а не чекають готових відповідей.

Серед педагогічних засобів активізації навчального процесу у ВНЗ особливе місце належить навчальній дидактичній грі, яка являє собою цілеспрямовану організацію навчально-професійної діяльності майбутнього спеціаліста.

Концептуальними основами ігрових технологій є психологічні механізми ігрової діяльності, що спираються на фундаментальні потреби особистості у самовираженні, самоутвердженні, самовизначенні, саморегуляції, самореалізації.

Ігрова діяльність виконує такі функції: спонукальну (викликає інтерес); комунікативну (засвоєння елементів культури спілкування); самореалізації (кожен студент реалізує свої можливості); розвивальну (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей); розважальну (отримують задоволення); діагностичну (виявлення прогалин у знаннях); корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх фахівців).

У сучасній вищій школі ігрова діяльність використовується: як самостійна технологія для засвоєння теми, розділу, поняття; як елемент іншої технології; як елемент окремих частин семінарського заняття (вступ, пояснення, закріплення, контроль).

У процесі навчання застосовуються різні модифікації ділових ігор: імітаційні, операційні, рольові, діловий театр та інші [2].

Зокрема, для студентів 5 курсу на практичному занятті була запропонована гра-вправа «Невідомі світи» [1, С. 70], метою якої було розвинення міжособистісного спілкування та розвиток творчої уяви, що, на нашу думку, є невід'ємною складовою комунікативної компетентності. Студентам було запропоновано повідомлено, що кожна з груп – це невідома інопланетна цивілізація, яка повинна бути створена зусиллями всіх членів команди. У результаті було створено 2 світи: ангелів та фігурок-солодошів, які виробляли на своїй планеті кондитерські вироби та постачали на інші планети.

На семінарських та практичних заняттях широко використовується метод дискусії.

Дискусії – це словесний обмін ідеями, думками з будь-якої теми. Вони корисні тим, що дають можливість активізувати розумову діяльність студентів, вміння висловлювати власні думки, використовувати набуті знання [2].

Наприклад, під час вивчення теми «Дислалія» студенти дискутували на тему: «Яка форма дислалії складніша у подоланні та чому?». В результаті обговорення було висунуто 2 різні, але цілком обгрунтовані точки зору.

Першокурсникам була запропонована дискусія на тему: «Вплив комп'ютерних технологій на розвиток дитини». Студенти виказали декілька оригінальних точок зору на проблему, зокрема: комп'ютер розвиває логічне мислення, допомагає виховувати маленького генія; ПК негативно впливає на розвиток дитини, оскільки батьки дуже мало спілкуються з нею, сподіваючись, що цю функцію виконає комп'ютер.

На нашу думку, обов'язковою складовою комунікативної компетентності є розвинене письмове монологічне мовлення. Для розвитку цього виду мовлення першокурсникам під час вивчення теми «Професійні та особистісні якості логопеда» в якості підсумку лекції студентам було запропоновано скласти казку про компетентного та некомпетентного спеціаліста – «Казка про Доброго та Поганого Логопеда». Усі студенти впоралися з завданням, причому всі казки мали оригінальний сюжет, непередбачувану кінцівку. Це допомогло їм розкритися, проявити себе по новому. В якості підсумку студенти обговорили всі казки, роз'яснили, який твір сподобався найбільше, обгрунтувавши відповідь.

Для підсумку інформації, визначення головних ідей, думок, основних понять, які були введені на лекції або практичному занятті, використовується метод сенкану.

Сенкан – це білий вірш, невеличкий слоган, у якому наявні п'ять рядків.

Алгоритм складення сенкану:

1-й рядок має містити слово, яке позначає тему (звичайно, це іменник).

2-й рядок – це опис теми, який складається з 2-х слів (два прикметники).

3-й рядок визначає дію, пов'язану з темою; він складається з трьох слів (дієслів).

4-й рядок є фразою, яка складається з 4-х слів і виражає ставлення до теми, почуття з приводу обговорюваного.

Останній рядок складається з одного слова; в ньому висловлюється сутність теми, ніби робиться підсумок [3, С. 64];6].

Студентам під час вивчення теми «Особливості навчання, виховання та розвитку дітей з вадами зору» (курс «Основи дефектології та логопедії») було запропоновано скласти сенкан з головним словом «зір».

Наприклад (сенкан із творчого доробку автора дослідження):

Зір

Необхідний, важливий

Керує, дає інформацію, дає змогу бачити

Без нього дуже важко жити

Очі

Сенкан допомагає розкрити свої творчі здатки, активізувати пасивний словник, показати оригінальність словесно-логічного та образного мислення.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу наукових джерел, нами було визначено, що використання інноваційних методик у навчальному процесі вищих навчальних закладів, зокрема при вивченні циклу логопедичних дисциплін, створює умови для розвитку самореалізації особистості, допомагає досягти високого інтелектуального та комунікативного розвитку студентів, що є необхідною вимогою до їх професійної компетентності.

Це ще раз засвідчує, що розвиток комунікативної сфери потрібно розглядати як один із пріоритетних напрямів роботи щодо підвищення якості сучасної освіти, а комунікативну компетентність як важливу частину професійної підготовки майбутнього фахівця.

Саме тому, що недостатньо уваги приділяється розвитку комунікативної компетентності у студентів, дана тема потребує подальшого вивчення та розробки.

Резюме. Дана стаття розглядає питання формування комунікативної компетентності при навчанні майбутніх логопедів, дає характеристики необхідних комунікативних умінь, як невід'ємної частини комунікативної компетентності. Охарактеризовано комунікативну компетентність фахівця-логопеда як базову, ключову компетенцію його професійної діяльності. Автор знайомить з деякими видами інноваційних методів навчання, говорить про використання інформаційних ресурсів Інтернету при формуванні основи комунікативної компетентності. У статті розглядаються також такі методи навчання, як ділова гра, дискусія, складання сенкана. **Ключові слова:** комунікативна компетентність, логопед, «кейс-стаді», ділові ігри, метод дискусії, сенкан.

Резюме. Данная статья рассматривает вопросы формирования коммуникативной компетентности при обучении будущих логопедов, дает характеристики необходимых коммуникативных умений, как неотъемлемой части коммуникативной компетентности. Охарактеризована коммуникативная компетентность специалиста-логопеда как базовая, ключевая компетенция его профессиональной деятельности. Автор знакомит с некоторыми видами

инновационных методов обучения, говорит об использовании информационных ресурсов Интернета при формировании основы коммуникативной компетентности. В статье рассматриваются также такие методы обучения, как деловая игра, дискуссия, составление сенкана. **Ключевые слова:** коммуникативная компетентность, логопед, «кейс-стади», деловые игры, метод дискуссии, сенкан.

Summary. The article deals with the problems of formation of the communicative competence while teaching future speech therapists, gives characteristics to the communicative skills required as an integral part of the communicative competence. Communicative competence of the speech therapist is characterized as the basic, key-competence of his professional activity. The author acquaints with some types of innovative teaching methods, tells about using of Internet information resources in forming of the basis of communicative competence. The article also deals with the such methods as business game, discussion method, senkan. **Keywords:** communicative competence, speech therapist, case-study, business games, the method of discussion, senkan.

Література

1. Войцихова А. Виховуємо лідерів / А. Войцихова. – К.: Главник, 2007. – 112 с. – (серія «Бібліотечка соціального працівника»)

2. Гушинець Н.О. Інноваційні методи і форми проведення семінарських занять / Н.О. Гушинець // Зб. наук. праць за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції „Гуманізм та освіта” (10–12 червня 2008 року). – Вінниця, 2008. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/gushinez.php>.

3. Дзямулич Н. І. Сенкан у системі інноваційного навчання / Н.І.Дзямулич // Педагогічний пошук. – 2010. – № 4. – С.64-66.

4. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1-2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. – Ч. 2 / Відп. ред. А.А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 259 с.

5. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи [Текст]: навч. посіб. / Т.І.Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.

6. Яцик І. С. Використання інтерактивних методів навчання при викладанні гуманітарних дисциплін з метою виховання толерантності / І.С.Яцик // Зб. наук. праць за матеріалами XI Міжнародної науково-практичної конференції „Гуманізм та освіта” (10–12 червня 2008 року). – Вінниця, 2008. – Режим доступу: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Jazik.php>

Подано до редакції 23.05.2012